

SIAPREM

PODPORA K INTEGRACIJI INTERSEKCIONALNEGA PRISTOPA V
ANTIDISKRIMINACIJSKE PROGRAME ZA ROME, STAREJŠE IN MIGRANTE

Program Progress

Analize dokumentov in politik z vidika kompleksnih neenakosti

Avtorici:

Neža Kogovšek Šalamon in Katarina Vučko

Mirovni inštitut

junij 2011

Namen analize

Namen analize je ugotoviti, ali dokumenti, ki opredeljujejo različne relevantne politike, s katerimi naj bi se zagotavljale določene pravice, vključujejo intersekcionalno perspektivo; če jo upoštevajo, na kakšen način, katere skupine so izpostavljene in zakaj ravno te, druge pa ne. K analizi pristopamo s predpostavko, da politike ne vključujejo intersekcionalne perspektive, če pa jo, jo upoštevajo z ekonomskih vidikov (aktivacija na trgu dela, zmanjševanje socialnih stroškov, individualizacija bremen družbene izključenosti) in ne z vidika nediskriminacije in enakosti oz. ne z vidika potreb družbenih skupin, ki se nahajajo na intersekcijah.

Metodologija

Za namen analize so bila v začetku projekta opredeljena raziskovalna vprašanja:

- Kateri pojmi so uporabljeni pri obravnavi kompleksnih neenakosti: npr. multipla diskriminacija, ranljive skupine ipd. in kako so ti pojmi opredeljeni/definirani?
- Kako dokumenti kategorizirajo družbene skupine? Katere kategorije/intersekcije se najpogosteje pojavljajo v dokumentih kot relevantne? Kakšna je argumentacija: kaj je problem, kaj se predlaga kot rešitev?
- Ali so problemi, ki jih dokument naslavlja, individualizirani ali pa dokument predstavi strukturne razloge?
- Ali dokument vključuje perspektivo spola? Na kakšen način (kot zgolj biološko kategorijo ali z upoštevanjem strukturnih neenakosti ali z gendered kategorijami (matere, skrbnice, ipd.)?)
- Ali postavlja spol v intersekcijo z drugimi kategorijami (etničnost, starost, hendikep, državljski status, razred, religiozna pripadnost ipd.) in kolikšno pozornost temu posveča?
- Kaj je glavno izhodišče/argument politike, ki jo dokument oblikuje (enakost, antidiskriminacija, človekove pravice, ekonomski razvoj in konkurenčnost, socialna država ipd.)? Ali so ti pojmi uporabljeni kot »prazni označevalci« ali so definirani, če so, kako?
- Identifikacija dobrih/slabih praks: ali kateri od dokumentov domišljeno/nedomišljeno obravnava kompleksno neenakost?
- Postopek nastanka dokumenta, če ti podatki obstajajo: kaj je bil povod, kdo je sodeloval pri oblikovanju dokumenta?

Vprašanje, ki se postavi, je, katere dokumente je mogoče šteti v to skupino. Če bi obravnavali zgolj dokumente na področju anti-diskriminacije, bi bil nabor skromen, številni drugi dokumenti, ki prav tako (in pogosto še bolj konkretno) naslavlajo določene skupine ljudi ali oblike neenakosti, pa bi iz analize izostali in ne bi ponudili celotne slike.

Zato smo k izboru dokumentov za analizo pristopili širše. Izhajali smo po eni strani iz skupin, katerih položaj opredeljujejo (starejše osebe, ženske, migranti in migrantke, prosilci in prosilke za mednarodno zaščito, razseljene osebe, Romi in Rominje, otroci) in po drugi strani iz področij, na katerih je zagotavljanje enakosti bistveno za vsakodnevno življenje – varstvo pred diskriminacijo, izobraževanje, zdravstveno varstvo, socialno varstvo, zaposlovanje, upokojevanje. Posledično je bilo v analizo politik vključenih 46 dokumentov, ki vključujejo tako dokumente, ki jih je sprejel Državni zbor (Resolucije o nacionalnem programu, zakoni) kot tiste, ki jih je sprejela Vlada (programi ukrepov, strategije, uredbe).

Predpisi, ki so bili vključeni v analizo, so:

- Resolucija o migracijski politiki
- Zakon o mednarodni zaščiti
- Zakon o tujcih
- Uredba o integraciji tujcev
- Zakon o zaposlovanju in delu tujcev
- Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb
- Strategija ekonomskih migracij 2010-2020
- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja
- Zakon o enakih možnostih žensk in moških
- Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških (2005-2013)
- Kazenski zakonik
- Zakon o delovnih razmerjih
- Zakon o romski skupnosti
- Program ukrepov za pomoč Romom
- Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji
- Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade RS za obdobje 2010-2015
- Zakon lokalni samoupravi
- Zakon o lokalnih volitvah
- Zakon o evidenci volilne pravice
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja
- Zakon o vrtcih
- Zakon o osnovni šoli
- Zakon o medijih
- Zakon o knjižničarstvu
- Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja
- Zakon o Radioteleviziji Slovenija
- Zakon o financiranju občin
- Zakon o varstvu kulturne dediščine
- Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2008-2013
- Državni program obvladovanja raka v Sloveniji 2010-2015
- Resolucija o nacionalnem programu prehranske politike 2005-2010
- Strategija Vlade RS na področju telesne (gibalne) dejavnosti za krepitev zdravja 2007-2012
- Resolucija o nacionalnem programu na področju drog 2004-2009
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju
- Zakon o duševnem zdravju
- Program za otroke in mladino 2006-2016
- Strategija za krepitev zdravja in akcijski načrt za zmanjševanje neenakosti v zdravju v pomurski regiji
- Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu
- Program ukrepov Aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013
- Program Javna dela za leto 2011
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
- Zakon o urejanju trga dela
- Strategija varstva starejših do leta 2010 - Solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva
- Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006-2010
- Program boja proti revščini in socialni izključenosti
- Zakon o socialnem varstvu

V začetku analize je bil pilotno analiziran en dokument – Resolucija o migracijski politiki. Namen pilotne analize enega dokumenta je bil preizkusiti zastavljena vprašanja. Izkazalo se je, da so vprašanja načeloma ustrezna in da če ne bo mogoče najti neposrednih odgovorov, jih bo mogoče oblikovati na podlagi konteksta dokumenta. Kot vprašanje, na katerega je odgovor najtežje najti, se je izkazalo vprašanje o tem, kdo je sodeloval pri pripravi dokumenta.

Pojmi, ki označujejo kompleksne neenakosti

Dokumenti, ki vsebujejo pojme, ki označujejo kompleksne neenakosti:

- Resolucija o migracijski politiki: **občutljive kategorije** (ženske in otroci)
- Zakon o mednarodni zaščiti: **ranljive osebe s posebnimi potrebami** (ki se jim zagotavlja »posebna nega, skrb in obravnava«)
- Zakon o zaposlovanju in delu tujcev: **posebne kategorije tujcev** (prosilci za mednarodno zaščito, osebe z začasno zaščito, žrtve trgovine z ljudmi in žrtve nezakonitega zaposlovanja in osebe s subsidiarno zaščito)
- Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb: **ranljive skupine oseb** (osebe s posebnimi potrebami, zlasti mladoletne osebe brez spremstva, invalidne osebe, starejši, nosečnice, ženske brez spremstva, starši samohranilci z mladoletnimi otroki, žrtve spolnih zlorab ter žrtve mučenja ali organiziranega nasilja)
- Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških (2005–2013): **ranljive družbene skupine** (»Romi in še posebej Rominje«; »ženske, pripadnice ranljivih družbenih skupin, npr. starejše ženske, invalidke, pripadnice etničnih manjšin brez državljanstva«)
- Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade RS za obdobje 2010–2015: **ranljive skupine** (»Zaradi zgodovinske usode in drugih okoliščin so med Romi v Sloveniji razlike, ki temeljijo na tradiciji, specifičnem načinu življenja, pa tudi stopnji socializacije in integriranosti v okolje. Glede na težave, s katerimi se sooča romska skupnost v Sloveniji predvsem na nekaterih bistvenih eksistencialnih področjih, bi jo lahko opredelili kot kategorijo, ki je najbolj izpostavljena diskriminaciji na podlagi narodne in etnične pripadnosti. Tej so namreč že po naravi najbolj izpostavljene ranljive družbene skupine, med katerimi so tudi manjšine.«)
- Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2008–2013: **ranljive skupine, ogrožene skupine, občutljive skupine** (nosečnice, otroci, starejši), **ogrožene skupine na področju prehranjevanja** (»Posebej ogrožene skupine so moški, ljudje iz nižjih družbenih slojev, ljudje z nižjo izobrazbo, aktivno zaposleni ter prebivalci s podeželja in vzhodnega dela Slovenije.« Sicer dokument kompleksne neenakosti najbolj natančno opiše v delu o območnih razlikah v zdravju: »V Republiki Sloveniji se je v prehodnem obdobju nadaljevala neenakomerna gospodarska razvitost regij z razlikami v indeksu človekovega razvoja, ki se po podatkih IVZ giblje med 0,851 na zahodu države in 0,819 na vzhodu države, razlikami v deležu upravičencev do denarnih socialnih pomoči in indeksu razvojne ogroženosti. Po podatkih nacionalne raziskave o dejavnikih tveganja za kronične nenalezljive bolezni je prevalenca tveganega vedenja praviloma višja v regijah vzhodne Slovenije. Razlike v socialnoekonomskih kazalnikih in prevalenci tveganega vedenja med regijami sovpadajo z razlikami v zdravstvenem stanju. Prevalenca bolezni srca in ožilja, možganske kapi in sladkorne bolezni narašča v regijah od zahoda proti vzhodu Slovenije. Tudi razlike v umrljivosti so povezane s socialnoekonomskimi dejavniki in izobrazbo, saj so stopnje umrljivosti v posameznih regijah obratnosorazmerne z bruto domačim proizvodom na prebivalca, z deležem študentov med prebivalci, starimi od 19 do 26 let, deležem prebivalcev z visokošolsko izobrazbo in neto plačo na zaposlenega ter premosorazmerne z registrirano in dolgotrajno brezposelnostjo, stopnjo prejemnikov denarne socialne pomoči ter indeksom ogroženosti. Stopnje umrljivosti, ki pomenijo najtežjo obolevnost med prebivalci, so bile v obdobju 2001 do 2005 razen notranjske regije višje v vzhodnem kot zahodnem delu Slovenije. Razlika med regijami z najvišjo (Pomurje in Notranjska) in najnižjo stopnjo umrljivosti (Gorenjska, Goriška in Primorska) je znašala pet umrlih na 1000 prebivalcev.«)

- Program za otroke in mladino 2006–2016: **otroci s posebnimi potrebami, otroci in mladina etnične skupnosti (Romi); otroci in mladina brez spremstva; otroci z odklonskim vedenjem**
- Strategija za krepitev zdravja in akcijski načrt za zmanjševanje neenakosti v zdravju v pomurski regiji: **ranljive skupine** (npr. nizko izobraženi ljudje, brezposelni, starejši in pripadniki etničnih manjšin; ALI kot dokument našteva na drugem mestu: mlade matere in otroci, osipniki, brezposelni, starejši, ljudje s posebnimi potrebami in etnične manjšine. ALI kot našteva na področju dostopa do zdravstvenih storitev: migranti, mladina in otroci, starejši); **marginalizirane skupine znotraj skupnosti.**
- Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja: **ciljne skupine**
- Program javna dela za leto 2011: **ciljne skupine**
- Zakon o urejanju trga dela: **prikrajšani delavec, resno prikrajšani delavec**
- Resolucija o nacionalnem programu prehranske politike: **ogrožene skupine prebivalstva** (ne definira, jih našteva)
- Strategija na področju telesne dejavnosti : **ogrožene skupine prebivalstva** (ne definira, jih našteva)
- Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006 – 2010: **ranljive skupine prebivalstva**
- Program boja proti revščini in socialni izključenosti: **najbolj izključene skupine, najbolj ranljiva gospodinjstva, ranljive skupine na področju stanovanjskega varstva, najbolj izključene skupine** (ne definira, jih našteva)
- Zakon o socialnem varstvu: **socialno ogrožene skupine prebivalstva, posebne skupine prebivalstva**

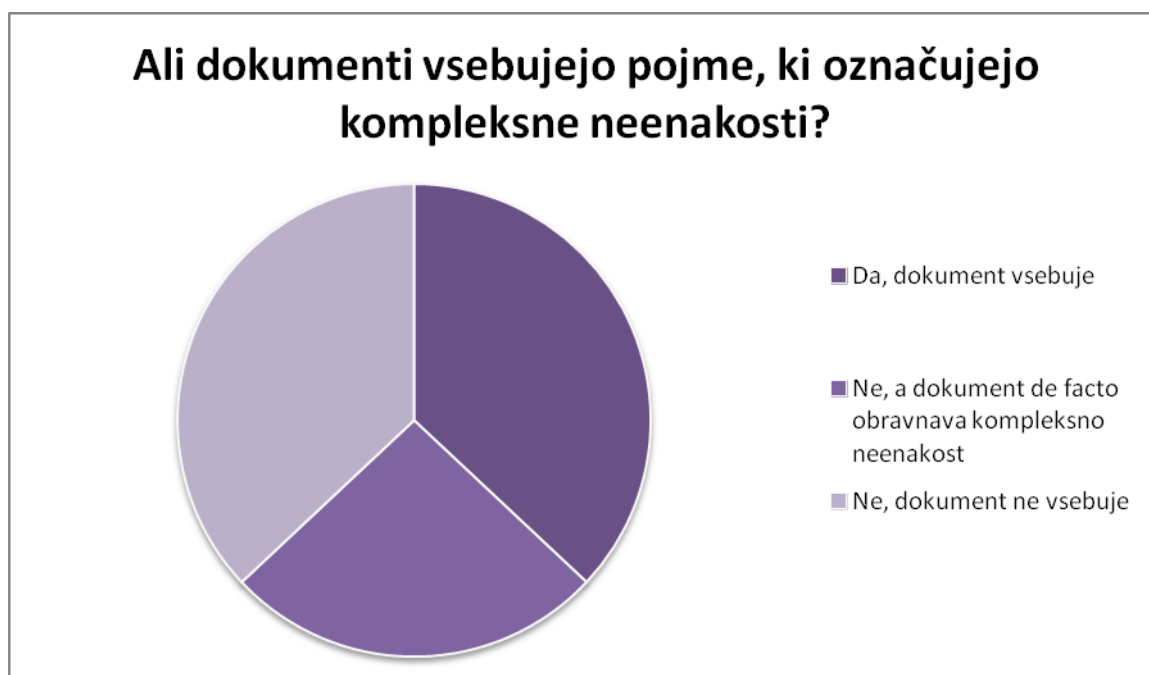
Dokumenti, ki ne obravnavajo intersekcij izrecno, le posredno na način, da o skupinah, ki jih definira več osebnih okoliščin, govorijo oziroma urejajo njihov položaj na določenem področju oziroma jim priznava določene pravice:

- Zakon o tujcih
- Zakon o zaposlovanju in delu tujcev
- Strategija ekonomskih migracij 2010–2020
- Program ukrepov za pomoč Romom
- Strategija vzgoje in izobraževanja Romov
- Zakon o lokalni samoupravi
- Zakon o lokalnih volitvah
- Zakon o evidenci volilne pravice
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja
- Zakon o vrtcih
- Zakon o osnovni šoli
- Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu

Dokumenti, ki ne naslavlajo kompleksnih neenakosti (a jih tudi ne izključujejo)

- Uredba o integraciji tujcev
- Kazenski zakonik
- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja

- Zakon o enakih možnostih žensk in moških
- Zakon o delovnih razmerjih
- Zakon o romski skupnosti
- Zakon o medijih
- Zakon o knjižničarstvu
- Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja
- Zakon o radioteleviziji
- Zakon o financiranju občin
- Zakon o varstvu kulturne dediščine
- Resolucija o nacionalnem programu na področju drog 2004–2009
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju
- Zakon o duševnem zdravju
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
- Državni program obvladovanja raka v Sloveniji 2010–2015

Iz navedenega izhaja, da od 46 analiziranih dokumentov 17 dokumentov (37 %) vsebuje pojme, ki označujejo kompleksne neenakosti. Ti pojmi se med seboj precej razlikujejo in so neenotni (občutljive kategorije, ranljive osebe s posebnimi potrebami, ranljive skupine oseb, marginalizirane skupine znotraj skupnosti, ciljne skupine itd.), večinoma pa se nanašajo na isti fenomen – skupine, ki so znotraj skupnosti prepoznane kot še posebej ranljive. Glede na to, da se pojmi pojavljajo v dobri tretjini vseh dokumentov, iz tega ni mogoče sklepati, da se oblikovalci politik kompleksnih neenakosti ne zavedajo. Nasprotno, lahko bi rekli, da se jih zavedajo in da so upoštewane v vseh tistih dokumentih, kjer jih je glede na njihovo vsebino mogoče upoštevati. Vsebinsko tako različno poimenovanje pa kaže, da osnovni pojmi za označevanje kompleksnih neenakosti niso definirani oziroma da o njihovem poimenovanju še ni konsenza.

Druga skupina dokumentov (12 od 46 oziroma 26 %) zajema dokumente, ki dejansko obravnavajo določene intersekcije, vendar skupin, ki jih te intersekcije opredeljujejo, ne poimenujejo z zgoraj opisanimi izrazi. To področje je podrobneje opredeljeno v naslednjem razdelku na temo kategorizacije družbenih skupin, kakor izhaja iz dokumentov.

Tretja skupina dokumentov (17 od 46 oziroma 37 %) zajema dokumente, ki intersekcij ne obravnavajo, ne omenjajo in ne poimenujejo. Pomembno pa je, da jih ne izključujejo. Namreč v tej skupini je tudi krovni zakon, ki prepoveduje diskriminacijo (Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja) in ta omogoča, da se zatrjuje in zahteva odpravo diskriminacije, do katere pride zaradi ene ali več osebnih okoliščin. Nekateri primerljivi zakoni v tujini (denimo Zakon o enakosti v Veliki Britaniji) namreč onemogočajo varstvo pred diskriminacijo v tistih primerih, ko do nje pride zaradi več kot dveh osebnih okoliščin. Povedano drugače, pred pristojnimi organi je mogoče zahtevati varstvo, če pritožnik navede največ dve osebni okoliščini, zaradi katerih naj bi do diskriminacije prišlo.

Kategorizacija družbenih skupin v dokumentih

Odgovori na drugo vprašanje (kako dokumenti kategorizirajo družbene skupine) so povezani s prvim vprašanjem (pojmi, ki označujejo kompleksne neenakosti). Da bi razbrali odgovor na drugo vprašanje, smo dokumente najprej razdelili na tri skupine:

- 1. dokumenti, ki ne kategorizirajo družbenih skupin**
- 2. dokumenti, ki kategorizirajo družbene skupine, a ne obravnavajo intersekcij**
- 3. dokumenti, ki kategorizirajo družbene skupine in intersekcije**

Dokumenti, ki ne kategorizirajo družbenih skupin, so:

- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (naštevajo samo osebne okoliščine, in to vse, kar pomeni, da je manevrski prostor za določitev družbenih skupin zelo širok)
- Kazenski zakonik (prepoveduje nekaj oblik diskriminacije in neenakega obravnavanja, naštevajo osebne okoliščine, na osnovi katerih je diskriminacija prepovedana, in iz njih je mogoče posredno sklepati na družbene kategorije, ki jih štiti)
- Zakon o socialnem varstvu (ne kategorizira, čeprav večkrat omeni družbene skupine).

Dokumenti, ki kategorizirajo družbene skupine, a ne obravnavajo intersekcij (katere kategorije):

- Uredba o integraciji tujcev (kategorija: državljani tretjih držav)
- Zakon o zaposlovanju in delu tujcev (kategorije: prosilci za mednarodno zaščito, osebe z začasno zaščito, žrtve trgovine z ljudmi, žrtve nezakonitega zaposlovanja in osebe s subsidiarno zaščito)
- Zakon o enakih možnostih žensk in moških (kategorije: ženske in moški; iz opredeljenega cilja, ki je v izboljšanje položaja žensk, izhaja, da ženske šteje za ranljivo skupino, sicer pa na splošno govori o enakem obravnavanju ne glede na spol)
- Zakon o romski skupnosti (kategorija: Romska skupnost kot posebna etnična skupnost, katere položaj se ureja z zakonom. Zakon se nanaša na romsko skupnost, vendar ne pove, kaj določeno skupnost opredeljuje kot romsko. V obrazložitvi zakona so Romi opredeljeni kot: »posebna skupnost ali manjšina, ki ima posebne antropološke, etnične in kulturne značilnosti (svoj jezik, kulturo, zgodovino). Ustavno sodišče Republike Slovenije jo pojmuje kot posebno romsko etnično skupnost, živečo v Republiki Sloveniji.« Obrazložitev zakona tudi večkrat omeni, da gre za »posebno« skupnost, ki je ni mogoče enačiti z madžarsko in italijansko. Tudi sicer je beseda »posebno« ena najpogostejših v obrazložitvi zakona.)

- Zakon o medijih (kategorije: državljani in državljanke Republike Slovenije, Slovenci po svetu, pripadniki in pripadnice slovenskih narodnih manjšin v Italiji, Avstriji in Madžarski, italijanske in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji ter romske skupnosti, ki živi v Sloveniji)
- Zakon o knjižničarstvu (kategorije: znotraj kategorije državljanov prepoznava romsko skupnost ter italijansko in madžarsko skupnost)
- Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (kategorije: znotraj kategorije državljanov prepoznava romsko skupnost ter italijansko in madžarsko skupnost)
- Zakon o Radioteleviziji Slovenija (kategorije: državljani Republike Slovenije, Slovenci po svetu, pripadniki slovenskih narodnih manjšin v Italiji, Avstriji in Madžarski, avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji ter romska skupnost, ki živi v Sloveniji)
- Zakon o financiranju občin (kategorije: znotraj kategorije državljanov prepoznava romsko skupnost ter italijansko in madžarsko skupnost)
- Zakon o varstvu kulturne dediščine (kategorije: znotraj kategorije državljanov prepoznava romsko skupnost ter italijansko in madžarsko skupnost)
- Državni program obvladovanja raka v Sloveniji (2010–2015) (kategorije: ciljne skupine glede na vrste raka)
- Resolucija o nacionalnem programu prehranske politike (kategorije: Ogrožene skupine prebivalstva: moški, ljudje iz nižjih družbenih slojev, z nižjo stopnjo izobrazbe, aktivno zaposleni, prebivalci vaškega bivalnega okolja ter vzhodno slovenskega zdravstvenega področja, populacija v starosti med 25–49 let)
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (kategorije: splošen zakon, prepoznava pa posebne kategorije ženske, otroke, invalide)
- Zakon o duševnem zdravju (kategoriji: 1) posameznik z duševno motnjo, ki se zdravi oziroma obravnava v mreži izvajalcev programov in storitev za duševno zdravje; 2) oseba s hudo in ponavljajočo se duševno motnjo je posameznik, ki je zaradi dolgotrajne duševne motnje manj zmožen dejavnega vključevanja v svoje okolje)
- Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010 (kategorije: Za ranljive skupine prebivalstva šteje: »otroke, trpinčene otroke, spolno zlorabljene otroke, odrasle, preživele žrtve spolnega napada v otroštvu, starejše, ki so zaradi zdravstvenih ali drugih razlogov odvisni od pomoči, invalide, skupine z večjim tveganjem za nastanek revščine, brezdomce, ljudi s težavami v duševnem zdravju, ljudi s težavami zaradi odvisnosti, Rome, žrtve nasilja.« Posebej omenja še skupine, ki niso del drugih programov: »azilanti« (ta beseda v pravu nima pomena), begunci, bivši zaporniki.
- Program boja proti revščini in socialni izključenosti (kategorije: *ranljive skupine prebivalstva*: brezposelni, bolni, invalidni, stari, matere z majhnimi otroki ali ostarelimi sorodniki, enoroditeljske družine, žrtve naravnih nesreč in nasilja, vojn in prisiljenih preselitev, bolniki okuženi z aidsom. *Najbolj ranljiva gospodinjstva*: gospodinjstva, kjer nihče ni delovno aktiven, gospodinjstva, kjer so glavni vir dohodka pokojnine in drugi socialni prejemki, samska gospodinjstva, gospodinjstva, kjer je nosilec starejša oseba, starejši zakonci, gospodinjstva z nosilcem, ki ima nizko izobrazbo in gospodinjstva, ki živijo v najemniških stanovanjih. *Ranljive skupine na področju stanovanjskega varstva*: mladih družin, invalidov, oseb s težavami v duševnem zdravju in starejših. *Najbolj izključene skupine*: nekatere skupine mladih, nekatere skupine žensk, ljudje z dolgotrajnimi duševnimi stiskami, ljudje z gibalnimi oviranostmi in motnjami v duševnem razvoju, svojci ljudi z različnimi prizadetostmi (duševnimi stiskami, gibalno oviranostjo, motnjami v duševnem razvoju), Romi in Rominje, stari ljudje, nekatere skupine otrok, ljudje brez slovenskega državljanstva, begunci, ki živijo v zbirnih centrih po Sloveniji).

Dokumenti, ki kategorizirajo družbene skupine in intersekcije (katere kategorije in katere intersekcije):

	Kategorije	Intersekcije	Problem in rešitev
Resolucija o migracijski politiki	-begunci -otroci begunci -ženske begunke -prosilci za azil -žrtve trgovine z ljudmi -otroci -ženske	migrantski status+starost migrantski status+spol starost+identite žrtve trgovine spol+ identiteta žrtve trgovine	/
Zakon o mednarodni zaščiti	-otroci -mladoletniki brez spremstva -invalidne osebe -starejši -nosečnice -roditelji samohranilci z otroki -žrtve posilstva, mučenja ali drugih oblik psihičnega, fizičnega in spolnega nasilja -ženske prosilke za azil	migrantski status + starost migrantski status + družinski status + starost migrantski status+hendikep migrantski status+starost migrantski status+spol+nosečnost migrantski status+družinski status migrantski status+identiteta žrtve nasilja migrantski status+spol	Problem: posebne potrebe, ki zahtevajo specifično obravnavo. Rešitev: prilagoditev nastanitve in materialnih pogojev sprejema zdravstveno in psihološko svetovanje ter nega. Ženske: Problem: ranljivost. Rešitev: da postopek vodi uradna oseba ženskega spola, in če je možno, se jim tudi zagotovi pomoč tolmačke, s čimer se želi zagotoviti, da bi prosilke čutile večjo varnost in zaupanje pri navajanju razlogov, iz katerih prosijo za mednarodno zaščito.
Zakon o tujcih	-tujci -mladoletniki brez spremstva -žrtve trgovine z ljudmi	migrantski status + starost + družinski status migrantski status+identiteta žrtve trgovine	/
Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb	Osebe s posebnimi potrebami, zlasti: -mladoletne osebe brez spremstva -invalidne osebe -starejši -nosečnice -ženske brez spremstva -starši samohranilci z mladoletnimi otroki -žrtve spolnih zlorab -žrtve mučenja ali organiziranega nasilja	migrantski status + starost + družinski status migrantski status+hendikep migrantski status+starost migrantski status+spol+nosečnost migrantski status+spol+spremljevalstvo migrantski status+družinski status migrantski status+identiteta žrtve spolne zlorabe migrantski status+ identiteta žrtve org. nasilja	Izhodišče so posebne potrebe navedenih skupin, vendar zakon zanje ne predvideva posebnih ukrepov ali obravnave, razen kadar gre za mladoletne osebe brez spremstva (postavitev skrbnika, prednostno reševanje vloge za začasno zaščito, namestitvev, ki ustrezajo potrebam mladoletnika). Na splošno pa so glede na vsebino zakona ranljive skupine pomembne le v zvezi s povečanjem števila oseb, ki jih bo država sprejela (pravica do združevanja družine in ranljive skupine oseb).
Strategija ekonomskih migracij 2010-2020	Tujci - Delavci migranti -Otroci delavcev migr.	migrantski status+delavski status migrantski status+starost	Problem: specifične potrebe za integracijo Rešitev: oblikovanje ukrepov, ki bodo upoštevali specifičnost. Otroci: problem: pravica vsakogar do vzgoje in

	Kategorije	Intersekcije	Problem in rešitev
			izobraževanja Rešitev: zagotavljanje optimalnega razvoja posameznika in razvijanje strpnosti in nediskriminacije.
Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških (2005-2013)	-ženske -Rominje -starejše ženske -invalidke -pripadnice etničnih manjšin brez državljanstva -upokojenke, ki živijo same -materinske enostarševske skupnosti -kmečke ženske -nosečnice	spol+etničnost spol+starost spol+hendikep spol+narodnost+državljski status spol+družinski status+starost spol+materinstvo+stan Spol+kmečki status Spol+nosečnost	Problem: za navedene skupine dokument kot problem omenja bodisi ranljivost na področju socialne vključenosti, bodisi večjo stopnjo tveganja revščine, bodisi večje tveganje za nasilje in za nezmožnost najti pomoč pred nasiljem. Rešitev: dokument ne predlaga rešitev.
Zakon o delovnih razmerjih	-zaposleni -starejši delavci (55+) -noseče delavke -doječe delavke -delavke z otrokom do enega leta starosti -starši otrok, mlajših od 3, 7 oziroma 15 let -starši hudo bolnih ali duševno ali telesno prizadetih otrok -delavci, mlajši od 18	zaposlenost+starost zaposlenost+spol+nosečnost zaposlenost+spol+dojenje zaposlenost+spol+starševstvo+starost zaposlenost+starost+starševstvo zaposlenost+starševstvo+starost zaposlenost+starševstvo+zdravstveni status/hendikep zaposlenost+starost	Problem: ranljivost in potreba po posebni zaščiti. Rešitev: posebno varstvo teh oseb, denimo varstvo pred odpovedjo del. razmerja, varstvo pred nočnim in nadurnim delom; dodatni dnevi dopusta itd. Poleg tega pa dokument prepoveduje diskriminacijo iz vseh osebnih okoliščin, vključno s spolom, pri zaposlovanju,
Program ukrepov za pomoč Romom	avtohtoni Romi -romski otroci -brezposelni Romi -mladi Romi -mladi Romi	narodnost+starost narodnost+zaposlenost narodnost+zaposlenost+starost narodnost+starost+družinski status	Problem: izobraževanje. Rešitev: uvedba učnih pomočnikov in dodatnih ur izobraževanja v manjših skupinah izven matičnega razreda, financiranje programov na tem področju, spodbujanje romskih otrok za zdravstvene poklice. Problem: nizka zaposlenost Rešitev: sofinanciranje samozaposlovanja, financiranje javnih del. Rešitev: Financiranje programov usposabljanja. Rešitev: priprave na starševstvo, poletne šole za mlade romske družine, prilagajanje paketa za novorojence, skrb, da bodo družinski prejemki Romov dejansko porabljeni za otroke.
Strategija vzgoje	Romi		Problem: neznanje jezika,

	Kategorije	Intersekcije	Problem in rešitev
in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji	-romski otroci -mlajši odrasli Romi od 15 do 26 let	starost+narodnost starost+ narodnost	izostajanje od pouka, učna neuspešnost. Rešitev: zgodnje vključevanje v izobraževalni sistem. Uvajanje romskih pomočnikov. Vsebinsko prilagajanje programov. Stalno strokovno izpopolnjevanje strokovnih delavcev. Posebne oblike organizacije in materialni pogoji. Ne segregacija, praviloma ne homogeni oddelki. Učna pomoč. Vzpostavljanje zaupanja v šolo in odpravljanje predsodkov do Romov. Romski učenci kot etnična skupina niso učenci s posebnimi potrebami. Prednost pri izobraževanje odraslih.
Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade RS za obdobje 2010 – 2015	Romi -romske ženske -romski otroci	narodnost + spol narodnost + starost	Dokument navaja splošne probleme in splošne rešitve, ne pa takih, ki so specifične za ti dve ranljivi skupini znotraj skupnosti.
Zakon o lokalni samoupravi, 39. člen	pripadniki romske, madžarske in italijanske skupnosti z volilno pravico	narodnost+starost (de facto)	Problem: dokument ne navaja Rešitev: politično predstavništvo v lokalnih skupnostih
Zakon o lokalnih volitvah	pripadniki romske, madžarske in italijanske skupnosti z volilno pravico	narodnost+starost (de facto)	Problem: dokument ne navaja Rešitev: politično predstavništvo v lokalnih skupnostih
Zakon o evidenci volilne pravice	pripadniki romske, madžarske in italijanske skupnosti z volilno pravico	narodnost+starost (de facto)	Problem: dokument ne navaja Rešitev: politično predstavništvo v lokalnih skupnostih
Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja	romski otroci (posredno, dokument govori o vzgoji in izobraževanju)	narodnost+starost (de facto)	Iz rešitev, ki jih dokument opredeljuje, je mogoče razbrati probleme: to je potreba po prilagojenem programu za učence Rome in potreba po dopolnilnem izobraževanju (25. čl.), dodatna sredstva za subvencioniranje učbenikov in učil.
Zakon o vrtcih	otroci pripadniki manjšin	narodnost+starost (de facto)	Iz rešitev, ki jih dokument opredeljuje, je mogoče razbrati probleme: posebna zahtevnost izvajanja predšolske vzgoje. Rešitev: 1) sprejem posebnih normativov in standardov, 2) plačilo višjih stroškov za oddelke, kjer se pri vzgojnem delu uporablja italijanski jezik oziroma kjer vzgojno delo

	Kategorije	Intersekcije	Problem in rešitev
			poteka dvojezično, v slovenskem in madžarskem jeziku ter za oddelke otrok Romov.
Zakon o osnovni šoli	otroci pripadniki manjšin	narodnost+starost (de facto)	Problem: potreba po uporabi maternega jezika v šolah. Rešitev: pouk v maternem jeziku, učenje maternega jezika. Tu je romski jezik v slabšem položaju, saj ni omenjen.
Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2008-2013	<p>občutljive skupine:</p> <ul style="list-style-type: none"> -nosečnice -otroci -starejši <p>družbene skupine</p> <ul style="list-style-type: none"> -ženske -otroci in mladostniki -aktivno prebivalstvo – delavci -ženske -noseče ženske -starejši <p>starostniki (65+)</p> <ul style="list-style-type: none"> -socialno šibki <p>izpostavljene skupine</p> <ul style="list-style-type: none"> -otroci -ljudje v rodni dobi -izpostavljeno prebivalstvo na delu 	<p>Zaposlenost+spol</p> <p>zaposlenost+spol+nosečnost</p> <p>zaposlenost+starost</p> <p>starost+socialni status</p>	<p>Problem: občutljive skupine na področju zdravja</p> <p>Problem: reproduktivno zdravje in bolezni, značilne za ženske</p> <p>Problem: odsotnost z dela</p> <p>Problem: brezzobost</p> <p>Problem: ekološko degradirana območja</p> <p>Rešitev: treba nameniti posebno pozornost</p>
Strategija Vlade RS na področju telesne (gibalne) dejavnosti za krepitev zdravja od 2007 do 2012	<p>ogrožene skupine prebivalstva zaradi nezdravega prehranjevanja:</p> <p>moški:</p> <ul style="list-style-type: none"> -od 25 do 49 let -z nižjo stopnjo izobrazbe -aktivno zaposleni -iz spodnjega in delavskega družbenega sloja -iz vaškega bivalnega okolja -z vzhodno-slovenskega zdravstvenega območja. <p>ženske:</p>	<p>spol+starost</p> <p>spol+izobrazba</p> <p>spol+zaposlenost</p> <p>spol+socialni status</p> <p>spol+kraj bivanja</p> <p>spol+kraj bivanja</p>	<p>Problem: ogroženost zaradi nezdravega prehranjevanja</p> <p>Rešitev: različni ukrepi</p>

	Kategorije	Intersekcije	Problem in rešitev
	<ul style="list-style-type: none"> -od 25 do 49 let -z dokončano najmanj štiriletno srednjo šolo ali gimnazijo -aktivno zaposlene -iz spodnjega družbenega sloja na eni strani ter srednjega in višjega srednjega sloja na drugi strani -iz mestnega in primestnega bivalnega okolja -iz zahodnega in osrednjega dela Slovenije. 	<ul style="list-style-type: none"> spol+starost spol+izobrazba spol+zaposlenost spol+socialni status spol+kraj bivanja spol+kraj bivanja 	
Resolucija o nacionalnem programu na področju drog 2004-2009	<ul style="list-style-type: none"> -otroci in mladostniki -ženske -nosečnice, ki so uporabnice drog; posebna obravnava v zdravstvu: -uporabniki s pridruženno duševno motnjo -nosečnice - matere z otroki -okuženi z virusom HIV in virusom hepatitisa B in C -brezdomci -otroci in mladostniki -uporabniki drog s kroničnimi obolenji -uporabniki drog, ki so hkrati odvisni od alkohola in/ali zdravil ter hlapljivih snovi 	<ul style="list-style-type: none"> spol+nosečnost+uporaba drog spol+nosečnost spol+materinstvo uporaba drog+kronična obolenja uporaba drog+odvisnost od alkohola, zdravil, hlapljivih snovi 	Kot rešitev dokument omenja potrebo po tem, da se na področju uporabe drog posveti več pozornosti tem ciljnim skupinam.
Program za otroke in mladino 2006 – 2016	<ul style="list-style-type: none"> otroci in mladina -otroci s posebnimi potrebami -otroci in mladina etnične skupnosti (Romi) 	<ul style="list-style-type: none"> starost+posebne potrebe starost+narodnost 	<p>Rešitve: sistemski pristop; celovita zgodnja obravnava; zagotoviti individualno obravnavo; usposobiti sistem vzgoje in izobraževanja;</p> <p>Rešitve: doseči izboljšanje socialnega položaja, zagotoviti socialno vključenost v širše okolje, zagotoviti možnosti izražanja in ohranjanja identitete, ustvariti enake možnosti za osebni razvoj ter prilagoditi javne programe</p>

	Kategorije	Intersekcije	Problem in rešitev
	<ul style="list-style-type: none"> -otroci in mladina brez spremstva -otroci z odklonskim vedenjem; 	<ul style="list-style-type: none"> starost+narodnost+migrantski status starost+odklonsko vedenje 	<p>na različnih področjih, zagotoviti ustrezno zdravstveno varstvo.</p> <p>Rešitev: zagotoviti uresničevanje vseh pravic; zagotovitev celostne obravnave in sprejemanje rešitev, ki so v otrokovo največjo korist</p>
Strategija za krepitev zdravja in akcijski načrt za zmanjševanje neenakosti v zdravju v pomurski regiji	<p>ranljive skupine</p> <ul style="list-style-type: none"> -nizko izobraženi ljudje -brezposelni -starejši in pripadniki etničnih manjšin -mlade matere -otroci -osipniki -brezposelni -starejši -ljudje s posebnimi potrebami <p>Dostop do zdravstvenih storitev:</p> <ul style="list-style-type: none"> -etnične manjšine -migranti -mladina -otroci -starejši -marginalizirane skupine znotraj skupnosti: <ul style="list-style-type: none"> -madžarska manjšina ženske -romska skupnost ženske 	<ul style="list-style-type: none"> starost+narodnost starost+spol+materinstvo narodnost+spol narodnost+spol 	<p>Problem: podpovprečno zdravstveno stanje</p> <p>Rešitev: spodbuditi bolj zdrav življenjski slog manjšin in etničnih skupin.</p>
Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu	<ul style="list-style-type: none"> -samozaposleni -mladi delavci -starajoči se delavci -pripravniki in vajenci -delavci v atipičnih oblikah dela (delovna razmerja za določen čas, delo na daljavo, delo na domu -nosečnice -moški delavci 	<ul style="list-style-type: none"> starost+zaposlenost starost+zaposlenost starost+zaposlenost+status vaje/pripravnika zaposlenost+oblika zaposlitve zaposlenost+spol+nosečnost spol+zaposlenost 	<p>Problem: Ogrožene skupine na področju varnosti in zdravja pri delu.</p> <p>Problem: Poškodbe pri delu so bistveno bolj pogoste pri moških kot pri ženskah – deloma je to posledica dela na bolj nevarnih delovnih mestih</p> <p>Rešitev: potreba po varstvu ped</p>

	Kategorije	Intersekcije	Problem in rešitev
	-mladi	starost+zaposlenost	nezgodami Problem: mladi delavci do 19 leta starosti se v naši državi poškodujejo 2 in polkrat bolj pogosto kot druge starostne skupine delavcev. Rešitev: Pri njih je še posebne napore potrebno vložiti v ustrezno izobraževanje za varno in zdravo delo.
	-starejši delavci	starost zaposlenost	Problem/rešitev: potreba po prilagoditvi organizacije dela tako, da bo delo mogoče opravljati dlje, kot do sedaj
Program ukrepov Aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007 – 2013	<p>Brezposelni, prednostno:</p> <ul style="list-style-type: none"> -dolgotrajno brezposelni -osebe z zaposlitveno oviranostjo -invalidi -posebej ranljive skupine brezposelnih oseb -prejemniki denarnega nadomestila, ali denarnih pomoči na CSD -ženske, starejši nad 50 let <p>Brezposelni brez poklicne izobrazbe ali s suficitarnimi poklici:</p> <ul style="list-style-type: none"> -brezposelni mladi do 24 let -mladi brez delovnih izkušenj, -prejemniki denarne socialne pomoči in prejemniki denarnega nadomestila, -druge teže zaposljive brezposelne osebe, predvsem Romi ter invalidi in osebe z ugotovljeno zaposlitveno oviranostjo. <p>-dolgotrajno brezposelni</p> <p>-prejemniki denarnega</p>	<p>brezposelnost+trajanje brezposelnosti</p> <p>brezposelnost+zaposlitvena oviranost</p> <p>brezposelnost+hendikep</p> <p>brezposelnost+posebna ranljivost</p> <p>brezposelnost+prejemanje socialnih transferjev</p> <p>brezposelnost+spol+starost</p> <p>brezposelnost+starost</p> <p>brezposelnost+starost+pomanjkanje izkušenj</p> <p>brezposelnost+prejemanje socialnih transferjev</p> <p>brezposelnost+narodnost</p> <p>brezposelnost+hendikep</p> <p>brezposelnost+zaposlitvena oviranost</p> <p>brezposelnost+trajanje brezposelnosti</p> <p>brezposelnost+prejemanje socialnih transferjev</p>	<p>Problem: socialna izključenost in delovna neaktivnost.</p> <p>Rešitev: aktivnosti socialnega vključevanja in delovne aktivnosti:</p> <p>Problem: Pomanjkanje kvalifikacij.</p> <p>Rešitev: Vključitev med ciljne skupine usposabljanja in izobraževanja.</p> <p>Problem: Dolgotrajna brezposelnost in socialna izključenost</p>

	Kategorije	Intersekcije	Problem in rešitev
	nadomestila in denarne socialne pomoči -starejši od 50 let -mladi do 24 let in iskalci prve zaposlitve, predvsem tisti brez ustrezne izobrazbe glede na potrebe trga dela -invalidi -Romi -druge brezposelne osebe z ugotovljenimi zaposlitvenimi ovirami.	brezposelnost+starost brezposelnost+starost+status iskalca prve zaposlitve/neustreznost izobrazbe brezposelnost+hendikep brezposelnost+narodnost brezposelnost+zaposlitvene ovire	Rešitev: Vključitev med ciljne skupine spodbujanja zaposlovanja in samozaposlovanja in programa za povečevanje socialne vključenosti
Program Javna dela za leto 2011	-invalidi -starši invalidnih in dolgotrajno bolnih otrok -Romi -osebe po prestani zaporni kazni -starejši od 50 let -prejemniki denarnega nadomestila in denarne socialne pomoči -samohranilci -osebe katerih zakonec je tudi brezposeln -iskalci prve zaposlitve -osebe s I. in II. stopnjo strokovne izobrazbe -o osebe z upadom delovnih sposobnosti -zaposlitveno ovirane osebe -brezposelne osebe, mlajše od 30 let -dolgotrajno brezposelne osebe, prijavljene na zavodu 12 mesecev v zadnjih 16 mesecih, razen zakonsko določenih skupin, pri katerih se ta gostota zahteva samo ob prvi vključitvi v program javnega dela	brezposelnost+hendikep brezposelnost+hendikep otrok+starševstvo brezposelnost+narodnost brezposelnost+predkaznovanost na zaporno kazen brezposelnost+starost brezposelnost+prejemanje socialnih transferjev brezposelnost+družinski status brezposelnost+brezposelnost zakonca brezposelnost+status iskalca prve zaposlitve brezposelnost+izobrazba brezposelnost+upad delovnih sposobnosti brezposelnost+zaposlitvena oviranost brezposelnost+starost brezposelnost+trajanje brezposelnosti+trajanje prijave na zavodu brezposelnost+spol+starost brezposelnost+spol+starost	Problem: Strukturna brezposelnost. Rešitev: Vključitev v lokalne in nacionalne programe javnih del za eno leto(brez čakalne dobe). (po 3 mesecih prijave na Zavodu RS za zaposlovanje) (po 6 mesecih prijave na zavodu) Rešitev: Vključitev v program javnih del za 1 leto

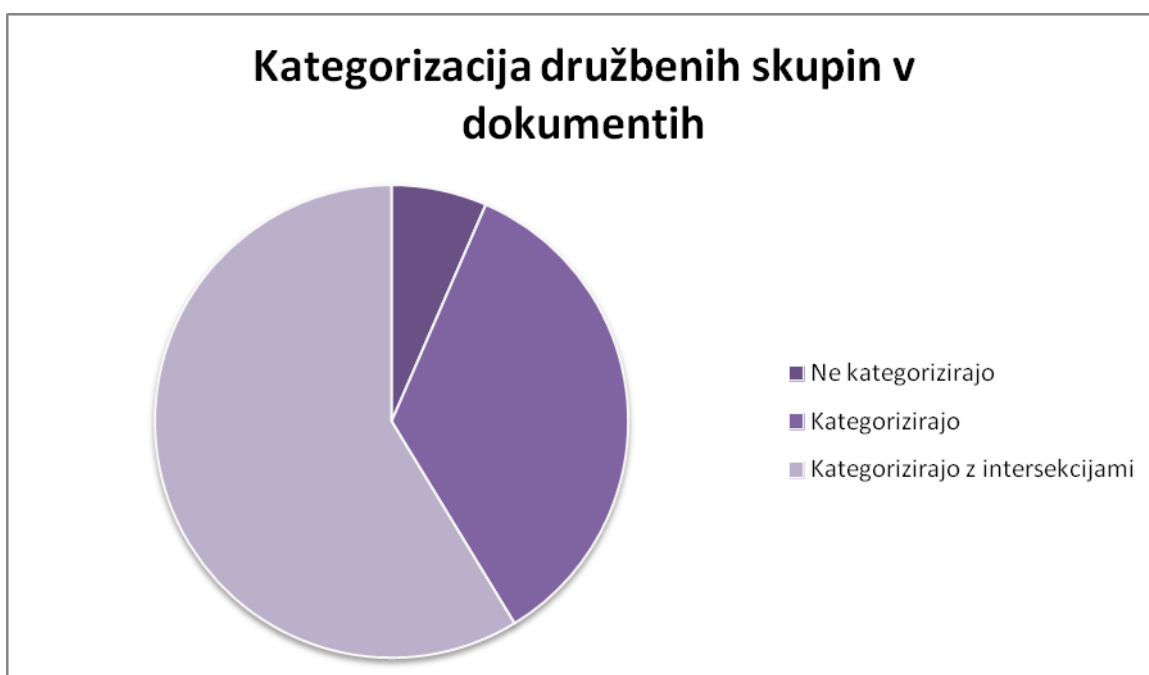

	Kategorije	Intersekcije	Problem in rešitev
	<p>-ženske 53 + -moški 55 +</p> <p>Prednost: brezposelne osebe, ki so prejemniki denarnega nadomestila, denarne socialne pomoči in invalidi, katerih invalidnost je ugotovljena z odločbo pristojnega organa.</p> <p>Brezposelne osebe so lahko vključene v program javnega dela največ eno leto, razen -invalidov, če jim ni mogoče zagotoviti ustrezne ali primerne zaposlitve, ter -žensk, starejših od 53 let, in -moških, starejših od 55 let, ki so v program javnih del lahko vključeni do izpolnitve pogojev za upokojitev.</p>	<p>brezposelnost+prejemanje socialnih transferjev</p> <p>brezposelnost+hendikep</p> <p>Brezposelnost+hendikep+nezmožnost zagotovitve ustrezne zaposlitve</p> <p>Brezposelnost+spol+starost</p> <p>Brezposelnost+spol+starost</p>	<p>Problem: Nezaposljivost. Rešitev: Vključenost v javna dela do upokojitve.</p>
Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju	<p>Pogoje za starostno pokojnino določa intersekcijsko: -58 let, 40 let PD (moški) -38 let PD (ženske) -63 let, 20 let PD (moški) -61 let, 20 let (ženska) -65 let, 15 let PD (moški), -63 let, 15 let PD (ženske) -možnost uveljavljanja otroka za znižanje starosti</p> <p>Pogoji za invalidsko pokojnino pa so: – zavarovanec z invalidnostjo I. kat – zavarovanec z invalidnostjo II. kat. in ni zmožen za drugo ustrezno delo brez poklicne rehabilitacije, le-ta pa mu ni</p>	<p>Starost+spol+pokojninska doba</p> <p>starost+spol+pokojninska doba starost+spol+pokojninska doba</p> <p>starost+spol+pokojninska doba starost+spol+pokojninska doba</p> <p>starost+spol+pokojninska doba</p> <p>dodatna intersekcija s starševstvom</p> <p>hendikep+starost</p>	<p>Problem: ekonomska varnost v starosti. Rešitev: Pokojnina, z upoštevanjem spola. (Sicer je cilj politik postopno zmanjševanje razlike v upokojitveni starosti med ženskami in moškimi.)</p> <p>Problem: Ekonomska varnost v primeru hendikepa. Rešitev: Invalidska pokojnina.</p>

	Kategorije	Intersekcije	Problem in rešitev
	<p>zagotovljena, ker je star nad 50 let; – zavarovanec z invalidnostjo II. ali III. kategorije, ki mu ni zagotovljena ustrezna zaposlitev oziroma prerazporeditev, ker je dopolnil 63 let starosti (moški) oziroma 61 let starosti (ženska). Starost dodatno upošteva 69. člen zakona, ki določa pogoje za mlajše invalide.</p>	<p>hendikep+starost+spol</p> <p>hendikep+starost</p>	
Zakon o urejanju trga dela	<p>Kot osebo, ki je zmožna za delo, zakon določa: -brezposelna oseba od dopolnjenih 15 do 65 starosti, ki nima statusa invalida</p> <p>Opredelitev ustrezne zaposlitve: za samohranilca z otrokom do 15 leta ustrezna zaposlitev lahko oddaljena največ dve uri - sicer tri - v obe smeri skupaj</p> <p>Trajanje prejemanja nadomestila za brezposelnost določeno glede na starost: 19 mesecev za zavarovance 50 + z zavarovalno dobo 25 +, in 25 mesecev za zavarovance 55 + in zavarovalno dobo 25+</p>	<p>brezposelnost+starost+negativna intersekcija s hendikepom</p> <p>brezposelnost + družinski status + starost (otroka).</p> <p>starost+zavarovalna doba</p>	<p>Problem: Brezposelnost. Rešitev: Zagotavljanje vključitve na trga dela oziroma zavarovanje za brezposelnost.</p>
Strategija varstva starejših do leta 2010 - Solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva	<p>Zgodnja starost: 75- Srednja starost: 75-85 Pozna starost: 86+</p> <p>Glede zaposlenosti starejših delavcev zelo zaostajamo za EU: v Sloveniji je leta 2005 stopnja zaposlenosti starejših povprečno znašala 30,7 %, v EU-</p>	<p>starost + zaposlenost</p>	<p>Problem: nizka zaposlenost starejših</p>

	Kategorije	Intersekcije	Problem in rešitev
	<p>15 pa v povprečju 42,5 %</p> <p>Med zaposlenimi starejšimi delavci jih je 21,3 % samozaposlenih, in sicer 24 % vseh zaposlenih moških in 15 % vseh zaposlenih žensk v tej starostni skupini.</p> <p>Več starejših delavcev dela s krajšim delavnikom, in sicer 15,1 % zaposlenih, od tega polovico moških ali 10,5 % zaposlenih moških in polovico žensk ali 25,7 % zaposlenih starejših žensk. Po pogodbi za določen čas dela 5,8 % starejših delavcev.</p>	<p>starost + zaposlenost + spol</p> <p>starost + zaposlenost + spol</p>	

Iz navedenega izhaja, da od 46 dokumentov le trije (7 %) družbenih skupin ne kategorizirajo, 16 (35 %) dokumentov družbene skupine kategorizira, ampak ne do stopnje intersekcije, precejšnja večina, to je 27 (59%) dokumentov, pa kategorizira družbene skupine tudi z uporabo intersekcije.

Osebne okoliščine, ki so v dokumentih vsebovane za opredelitev intersekcije, so raznolike in zajemajo

- starost
- spol
- hendikep
- hendikep otrok
- zdravstveni status
- družinski status
- starševstvo
- materinstvo
- dojenje
- identite žrtve trgovine z ljudmi
- nosečnost
- identiteta žrtve nasilja
- identiteta žrtve spolne zlorabe
- identiteta žrtve org. nasilja
- narodnost oz. etničnost
- migrantski status
- državljanski status
- spremstvo (kot pri mladoletnikih brez spremstva)
- izobrazba
- stan
- delavski status
- kmečki status
- zaposlenost
- brezposelnost
- socialni status
- kraj bivanja
- uporaba drog
- odvisnost od alkohola, zdravil, hlapljivih snovi
- posebne potrebe
- odklonsko vedenje
- status vajenca/pripravnika
- oblika zaposlitve
- trajanje brezposelnosti
- zaposlitvena oviranost
- prejemanje socialnih transferjev
- pomanjkanje izkušenj
- status iskalca prve zaposlitve/neustreznost izobrazbe
- predkaznovanost na zaporno kazen
- brezposelnost zakonca
- upad delovnih sposobnosti
- trajanje prijave na Zavodu
- pokojninska doba
- negativna intersekcija s hendikepom
- zavarovalna doba

V dokumentih so navedene osebne okoliščine kombinirane na najrazličnejše načine, od dveh do štirih osebnih okoliščin skupaj. Kombinacija je odvisna od vsebine dokumenta. V dokumentih, sprejetih na področju migracij, je osnovna osebna okoliščina migrantski status, ki se nato kombinira z dodatnimi osebnimi okoliščinami in na ta način proizvaja vedno nove intersekcijske kategorije ljudi. V dokumentih, sprejetih na področju urejanja trga dela, je osnovna kategorija brezposelnost, v dokumentih s področja pravic iz dela zaposlenost, v dokumentih na področju pokojninskega varstva pa starost. Te osnovne osebne okoliščine nato tvorijo intersekcije najpogosteje s spolom, pogosto pa tudi z materinstvom oziroma starševstvom, hendikepom, zdravstvenim stanjem, socialnim stanjem ipd. Nekatere osebne okoliščine so definirane bolj splošno in jih je mogoče najti v vrsti dokumentov (denimo spol, starost, zaposlenost, hendikep, stan, narodnost, migrantski status ipd.), spet druge pa so specifične za področja, ki so predmet dokumenta (denimo trajanje brezposelnosti na področju urejanja trga dela, zavarovalna doba v primeru pokojninske zakonodaje, oblika zaposlitve v dokumentih, ki urejajo delavske pravice, uporaba drog v dokumentih, ki se nanašajo na področje drog, identiteta žrtve trgovine z ljudmi, ki se nahaja v dokumentih s področja migracij ipd.).

Kot dokumenta, v katerih je intersekcija najbolj izrazito prisotna, je mogoče izpostaviti Program javnih del (21 intersekcij) in program Aktivne politike zaposlovanja (18 intersekcij). Videti je, da je fenomen brezposelnosti eden od najbolj raziskanih, da je o njem zbranih največ podatkov ter da je zato mogoče sprejeti tudi posameznim družbenim skupinam prilagojene ukrepe, ki so v tem, da so zelo specifično določene skupine prepoznane kot še posebej ranljive in imajo zato pravico do prednostnega dostopa do javnih del. Izrazito veliko istih ali različnih kombinacij osebnih okoliščin, ki tvorijo intersekcije, vsebuje tudi Strategija Vlade RS na področju telesne (gibalne) dejavnosti za krepitev zdravja od 2007 do 2012 (12), Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (9) in Resolucija o nacionalnem programu

varnosti in zdravja pri delu (8). Ostali dokumenti vsebujejo manj intersekcij. Glede dokumentov, ki intersekcij ne vsebujejo, pa je zanimivo to, da je med njimi večina dokumentov, ki prepovedujejo diskriminacijo – Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja, Zakon o enakih možnostih žensk in moških ter kazenski zakonik. Edini zakon od analiziranih, ki prepoveduje diskriminacijo in hkrati vsebuje intersekcije, je zakon o delovnih razmerjih, pa še ta ne na istem mestu: v delu, kjer prepoveduje diskriminacijo, intersekcij ne omenja.

Razlogi za probleme, ki jih dokument naslavlja – strukturni ali individualni?

V veliki večini dokumentov so za probleme, ki jih ti dokumenti naslavlajo, navedeni strukturni razlogi. Še več, dokumenti se z razlogi večinoma sploh ne ukvarjajo, temveč probleme sprejemajo kot družbena dejstva, kar prej pomeni, da jih obravnavajo kot strukturne kot pa individualizirane razloge. To je mogoče trditi za večino dokumentov na področju migracij, integracije Romov, zdravstva, socialne varnosti, zaposlovanja in urejanja trga dela. Strategija vzgoje in izobraževanja Romov, denimo, navaja, da »analiza dokumentov, ki so danes v veljavi, pokaže, da je k razlogom za neuspeh pri vključevanju in šolanju romskih otrok treba prišteti tudi nekatere v praksi uveljavljene koncepte za delo z romskimi učenci in neustreznost določenih kurikularnih rešitev.«

Individualizirane razloge za probleme pa je na nek način mogoče najti v dokumentih, ki prepovedujejo diskriminacijo. Gre za dokumente, ki vzpostavljajo možnosti za uporabo pravnih sredstev v primerih diskriminacije (npr. Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja, Kazenski zakonik, Zakon o delovnih razmerjih). Po teh zakonih se rešitev za odpravo problema pričakuje samo, če posameznik, ki je bil diskriminiran zaradi določene osebne okoliščine, uveljavlja pravna sredstva. Po drugi strani pa že samo dejstvo, da je diskriminacija kot družbeni pojav prepovedana, kaže na to, da gre hkrati tudi za strukturne razloge. Po teh zakonih je le ukrepati mogoče na način, da ukrepa vsak posameznik sam v svojem lastnem primeru.

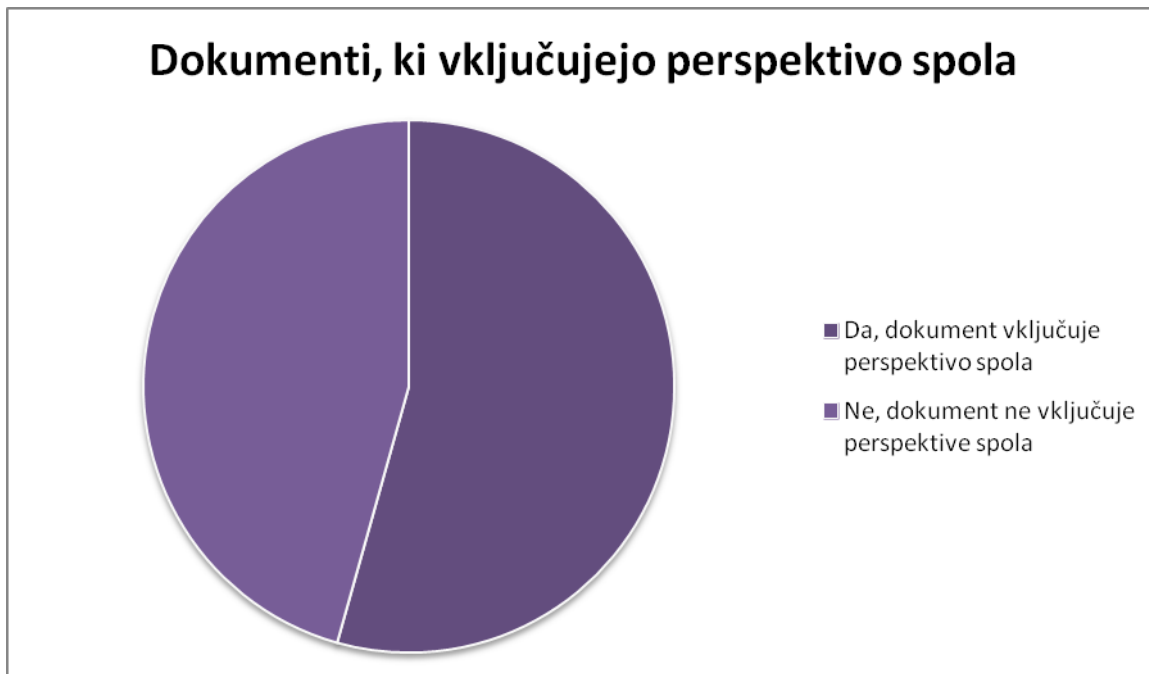
Primer dokumenta, ki prav tako upošteva obe vrsti razlogov (strukturne in individualne), je Resolucija o nacionalnem programu zdravstvenega varstva. Ta dokument denimo poudarja pomen tvegane vedenja za zdravje in pomen odgovornosti za lastno zdravje, poleg tega pa upošteva tudi strukturne (socialne, ekonomske) razloge, kot je denimo socialna vključenost ranljivih skupin.

Perspektiva spola in intersekcija spola z drugimi kategorijami

Analizirani dokumenti, ki vključujejo perspektivo spola, so naslednji:

- Resolucija o migracijski politiki
- Zakon o mednarodni zaščiti
- Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb
- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja
- Zakon o enakih možnostih žensk in moških
- Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških (2005–2013)
- Kazenski zakonik
- Zakon o delovnih razmerjih
- Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji
- Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade RS za obdobje 2010–2015
- Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2008–2013
- Državni program obvladovanja raka v Sloveniji 2010–2015
- Resolucija o nacionalnem programu prehranske politike 2005–2010
- Strategija Vlade RS na področju telesne (gibalne) dejavnosti za krepitev zdravja 2007–2012

- Resolucija o nacionalnem programu na področju drog 2004–2009
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju
- Program za otroke in mladino 2006–2016
- Strategija za krepitev zdravja in akcijski načrt za zmanjševanje neenakosti v zdravju v pomurski regiji
- Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu
- Program ukrepov Aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007–2013
- Program Javna dela za leto 2011
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
- Strategija varstva starejših do leta 2010 – Solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva
- Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010
- Program boja proti revščini in socialni izključenosti

Od analiziranih 46 dokumentov jih torej 25 vključuje perspektivo spola, kar predstavlja 54 %. Velika večina dokumentov spol vključuje kot biološko kategorijo. Govorijo namreč o ženskah kot takih, najpogosteje pa v povezavi z nosečnostjo in dojenjem. Pogosto se ti termini pojavljajo v povezavi z občutljivimi kategorijami oziroma ranljivimi skupinami oseb kot pojmi, ki označujejo kompleksne neenakosti. Dokumenti izhajajo iz predpostavke, da imajo nosečnice in ženske, ki dojijo, specifične potrebe in na podlagi tega zahtevajo drugačen pristop oz. ukrepe (primer: Zakon o mednarodni zaščiti, Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb, Zakon o delovnih razmerjih).

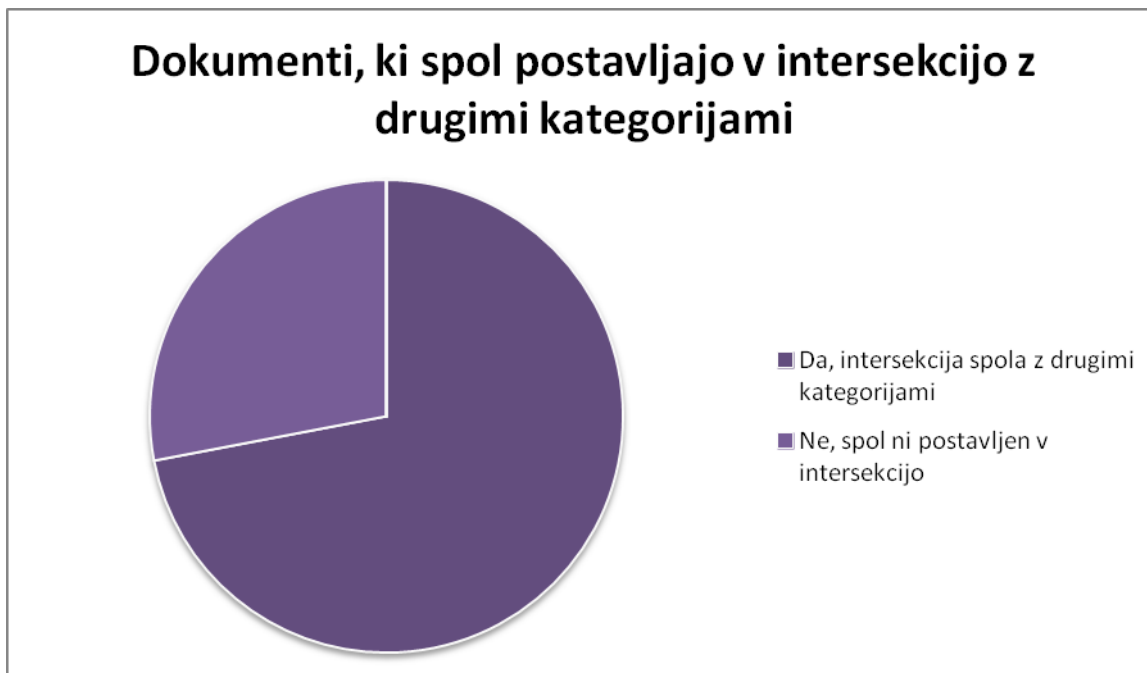
Devet od analiziranih dokumentov, ki vključujejo dimenzijo spola, poleg biološkega upošteva tudi socialni spol (gender):

- Zakon o enakih možnostih žensk in moških: kategorija, ki je posledica strukturnih neenakosti, pogojenih s tradicionalnim in zgodovinskim razumevanjem družbenih vlog spolov
- Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških (2005–2013): termini, povezani z materinstvom

- Kazenski zakonik: v manjšem delu upošteva sociološki spol (gender), najti jih je mogoče, denimo, v kaznivih dejanjih, kot so preganjanje, povezano s spolom, »gender-selective feticide«, in kršitev enakopravnosti zaradi spola
- Zakon o delovnih razmerjih: prepoved diskriminacije zaradi spola, enaka obravnava ne glede na spol, enako plačilo ne glede na spol
- Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji
- Program za otroke in mladino 2006–2016: matere (npr. izboljševanje konkurenčnosti staršev, še posebej mater; osveščanje o rizičnem vedenju mater, ki vpliva na nerojenega otroka)
- Strategija za krepitev zdravja in akcijski načrt za zmanjševanje neenakosti v zdravju v pomurski regiji: samske matere, ženske iz socialno prikrajšanega okolja;
- Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010: matere; žrtve nasilja v družini; kontekstu zagotavljanja enakih možnosti moških in žensk
- Program boja proti revščini in socialni izključenosti : matere

V odnosu do starševstva dokumenti ne reproducirajo stereotipov v smislu, da bi varstvo v primeru starševstva pripisoval samo ženskam, temveč je varstvo zagotovljeno staršem ne glede na spol. Zakon o mednarodni zaščiti v primeru starševstva ne uporablja perspektive spola, temveč v smislu ranljivih oseb govori o roditeljih samohranilcih z otroki, kar naj bi bila spolno nevtralna kategorija. Zakon o delovnih razmerjih o materah (in ne tudi o očetih) govori zgolj v povezavi z dojenjem (doječe matere, ki uživajo posebno varstvo). O materinstvu (in ne tudi o očetovstvu) pa Zakon o delovnih razmerjih govori v povezavi s prepovedjo pogojevanja podpisa pogodbe o zaposlitvi z odlogom materinstva (in ne tudi očetovstva). Morda je na podlagi tega moč sklepati, da zakonodajalec predvideva, da se pogojevanje z odlogom očetovstva ne dogaja in da zaščita ni potrebna.

Od naštetih 25 dokumentov, ki vključujejo perspektivo spola, jih 18 (72%) spol postavlja v intersekcijo z drugimi kategorijami.

Intersekcije spola z drugimi kategorijami so lahko odvisne od področja, ki ga dokument ureja, lahko pa se intersekcije pojavljajo ne glede na področje. Dokumenti s področja migracij tako spol postavljajo v intersekcijo z migrantskim statusom, ki je na tem področju tudi edina intersekcija. Na področju diskriminacije, položaja

Romov, zdravstvenega varstva, dela in socialnega varstva se najpogosteje pojavljajo kategorije starosti, nosečnosti pa tudi zaposlenosti. Sledijo še narodnost in socialni status oziroma razred.

Pomen intersekcij je predvsem v opredeljevanju ranljivih skupin in njim prilagojenim ukrepom. Na primer, Zakon o delovnih razmerjih tej temi posveča precej pozornosti, saj nosečnice in doječe matere ščiti tako v smislu časa, potrebne za dojenje, varstva pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi ter varstva pred diskriminacijo. Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade RS za obdobje 2010–2015 po drugi strani intersekcijo uporabi za oblikovanje ciljnih skupin, vendar pa dokument te ciljne skupine zgolj omenja, ne opredeli pa posebnih ciljev oziroma programov za te ciljne skupine. V samem dokumentu torej perspektiva spola ostaja predvsem na deklaratorni ravni, vendar to včasih že lahko omogoči, da je denimo na javnih razpisih prijavljenih več projektov, ki naslavljajo prav to ciljno skupino.

Vprašanje tako perspektive spola kot intersekcije spola z drugimi kategorijami je bolj podrobno predstavljeno v spodnji tabeli.

Dokument	Perspektiva spola	Intersekcija spola z drugimi kategorijami
Resolucija o migracijski politiki	Biološka kategorija	spol + migrantski status
Zakon o mednarodni zaščiti	Biološka kategorija (prosilka za azil, begunka, nosečnica): - spol kot okoliščina s katero so povezana dejanja, ki so v skladu z Ženevsko konvencijo dejanja preganjanja - v primeru starševstva zakon ne uporablja perspektive spola, temveč v smislu ranljivih oseb govori o roditeljih samohranilcih z otroki	spol + migrantski status
Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb	Biološka kategorija: - Upoštevan v smislu ranljivih skupin oseb, v katere všteva nosečnice in ženske brez spremstva. - pravica do zdravstvenega varstva, žensk, ki obsega kontracepcijska sredstva, prekinitev nosečnosti in zdravstveno oskrbo v nosečnosti in ob porodu.	spol + migrantski status
Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja	Biološka kategorija: spol kot ena od osebnih okoliščin, na osnovi katerih se povzroči diskriminacija.	/
Zakon o enakih možnostih žensk in moških	Sociološki spol (gender): Obravnava predvsem dimenzijo spola. Opredeljuje jo kot kategorijo, ki je posledica strukturnih neenakosti, pogojenih s tradicionalnim in zgodovinskim razumevanjem družbenih vlog spolov.	/
Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških (2005–2013)	Biološka kategorija: uporablja termine, povezane z nosečnostjo Sociološki spol: termini povezani z materinstvom.	spol + starost (starejše ženske), spol + narodnost (izpostavljena zlasti Romska), spol + kraj prebivanja (podeželske ženske).
Kazenski zakonik	- V povezavi s spolnimi delikti (spolno suženjstvo, spolno nasilje, spolne	/

Dokument	Perspektiva spola	Intersekcija spola z drugimi kategorijami
	<p>zlorabe).</p> <ul style="list-style-type: none"> - V manjšem delu upošteva sociološki spol (gender), - kaznivega dejanja spodbujanja sovraštva ali nestrpnosti zaradi spola ni (spol ni vključen med zaščitene osebne okoliščine) 	
Zakon o delovnih razmerjih	<ul style="list-style-type: none"> - biološke kategorije (doječe delavke, doječe matere, nosečnice) - gender kategorije (prepoved diskriminacije zaradi spola, enaka obravnava ne glede na spol, enako plačilo ne glede na spol; prepoved nočnega dela žensk v gradbeništvu; prepoved opravljanja podzemnih del, - varstvo staršev je zagotovljeno ne glede na spol. 	<p>spol + zaposlenost + nosečnost</p> <p>spol + zaposlenost + dojenje</p> <p>spol + zaposlenost + starševstvo + starost</p>
Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji	<p>Gender kategorija se omenja na redkih mestih:</p> <ul style="list-style-type: none"> - »Večina, med njimi zlasti dekleta, zapusti šolske klopi takoj, ko izpolnijo šolsko obveznost«, - »Med odraslimi, zlasti ženskami, je stopnja pismenosti izredno nizka...« - »Na vključevanje žensk v programe izobraževanja odraslih pa vplivata tudi neurejeno varstvo otrok in miselnost, da ženske izobraževanja ne potrebujejo.« 	<p>spol + starost (romski otroci).</p> <p>Dokument je tej intersekciji skoraj v celoti posvečen, saj je večji del namenjen področju izobraževanja otrok.</p>
Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade RS za obdobje 2010–2015	<ul style="list-style-type: none"> - Upošteva perspektivo spola (romske ženske) na področju varovanja zdravja in zaposlovanja, - vendar pa dokument te ciljne skupine zgolj omenja, ne opredeli pa posebnih ciljev oziroma programov za te ciljne skupine. 	spol + narodnost
Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2008–2013	Predvsem kot biološka kategorija – nosečnice.	<p>zaposlenost+spol</p> <p>zaposlenost+spol+nosečnost</p>
Državni program obvladovanja raka v Sloveniji 2010–2015	Biološka kategorija.	spol + starost (ciljna skupina za presajanje raka materničnega vratu so ženske od 50 do 69 let).
Resolucija o nacionalnem programu prehranske politike 2005–2010	Biološka kategorija.	/
Strategija Vlade RS na področju telesne (gibalne) dejavnosti za krepitev zdravja 2007–2012	Biološka kategorija.	<p>spol+starost</p> <p>spol+izobrazba</p> <p>spol+zaposlenost</p> <p>spol+socialni status</p>

Dokument	Perspektiva spola	Intersekcija spola z drugimi kategorijami
		spol+kraj bivanja
Resolucija o nacionalnem programu na področju drog 2004–2009	Biološka kategorija.	spol + nosečnost + uporaba drog
Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju	Biološka kategorija. (obvezno zdravstveno zavarovanje je krije zdravstveno varstvo v času nosečnosti, ter varstvo v zvezi z načrtovanjem družine, kontracepcijo, nosečnostjo, porodom)	/
Program za otroke in mladino 2006–2016	- biološka kategorija (nevtralnno: ženske) - gendered kategorija - matere (npr. izboljševanje konkurenčnosti staršev, še posebej mater; osveščanje o rizičnem vedenju mater, ki vpliva na nerojenega otroka;)	spol + status žrtve nasilja v družini
Strategija za krepitev zdravja in akcijski načrt za zmanjševanje neenakosti v zdravju v pomurski regiji	- Biološka kategorija: nosečnice - Gendered kategorija: samske matere	spol + narodnost spol + socialni status spol +materinstvo + starost Ženske kot marginalizirana skupina znotraj skupnosti.
Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu	Biološka kategorija "Ženske odhajajo v bolniški stalež pogosteje kot moški.«	/
Program ukrepov Aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007–2013	Biološka kategorija. "V obdobju 2000–2005 se je bolj znižala stopnja brezposelnosti moških kakor žensk.«	/
Program Javna dela za leto 2011	Biološka kategorija.	spol + starost
Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju	Biološka kategorija.	spol + starost + pokojninska doba spol + hendikep + starost
Strategija varstva starejših do leta 2010 – Solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva	Biološka kategorija.	spol + starost spol + starost + zaposlenost spol + starost + razred (revščina)
Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010	V kontekstu zagotavljanja enakih možnosti moških in žensk;	spol + družinski status spol + status žrtve nasilja v družini

Dokument	Perspektiva spola	Intersekcija spola z drugimi kategorijami
Program boja proti revščini in socialni izključenosti	Uporablja tako biološko kot gendered kategorijo (matere). Za ženske pravi: "Ženske so uvrščene med najranljivejše in izključene skupine v Sloveniji, med njimi pa so še posebno izpostavljene naslednje skupine: ženske, ki doživljajo fizično, psihično in spolno nasilje, ženske, ki se umaknejo pred nasiljem, nekdanji partner pa jim še vedno grozi z nasiljem, ženske, ki same skrbijo za svoje otroke, ženske brez otrok, brez zaposlitve in brez stanovanja, ženske, ki so samske in brezposelne in imajo zasilno namestitev, ki jo plačujejo v obliki neplačanega gospodinjskega in spolnega dela, ženske, ki nimajo slovenskega državljanstva, ženske, ki so gibalno ovirane, imajo motnje v duševnem razvoju ali dolgotrajne duševne stiske, ženske, ki pripadajo etničnim manjšinam (predvsem Rominje), starejše ženske, ki ne morejo več v celoti skrbeti same zase in živijo bodisi same ali z neustrezno podporo.	spol + status žrtve nasilja spol + družinski status spol + zaposlenost spol + razred spol + migrantski status spol + narodnost spol + hendikep

Izhodišča za sprejetje oziroma pripravo dokumenta

Na vprašanje, kakšna so izhodišča za oblikovanje dokumenta oziroma za vključitev intersekcij v dokument, ni mogoče enoznačno odgovoriti. Po eni strani so izhodišča zelo različna, po drugi strani pa imajo določene skupne imenovalce.

Različnost izhodišč se kaže v tem, da posamezni dokumenti naslavljajo različne družbene probleme oziroma potrebe. Medtem ko predpisi, sprejeti na področju migracij, služijo urejanju statusa posameznih skupin migrantov in migrantk v Sloveniji in s tem dostop do določenih pravic zakonodaja na področju urejanja trga dela pa naslavljata probleme kratkotrajne in dolgotrajne brezposelnosti, dokumenti s področja socialnega in pokojninskega varstva opredeljujejo ukrepe za preživetje starejših in socialno izključenih. Iz navedenega je posredno mogoče zaznati določene skupne imenovalce, ki so v varstvu človekovega dostojanstva in človekovih pravic, pa tudi v zagotavljanju enakosti. Pri tem imajo dokumenti, ki vsebujejo mnoge intersekcije, funkcijo zagotavljanja diferencirane enakosti v smislu, da je treba neenake situacije obravnavati ustrezno različno, da ne bi povzročali novih neenakosti. V tem se kaže tudi funkcija intersekcij, torej v spoznanju, da imajo različne skupine ljudi različne potrebe, ter da je za prepoznanje teh potreb potrebna kategorizacija na podlagi več osebnih okoliščin hkrati, kar je razvidno iz dokumentov, ki vsebujejo številne intersekcije. Tovrstna diferencirana enakost pravzaprav predstavlja pozitivne ukrepe države, ki jih je potrebno izvajati za zagotavljanje enakosti in človekovih pravic. Kot je razvidno iz dokumentov, nekatere skupine zaradi svojih osebnih okoliščin in strukturno depriviligeranega položaja, v katerega jih te postavljajo, namreč potrebujejo več spodbud, da bi se približale enakosti, ki se postavlja za cilj.

Medtem ko je te cilje mogoče posredno razbrati iz večine dokumentov, pa iz nekaterih dokumentov tudi eksplicitno izhajajo, kot npr. iz Kazenskega zakonika, Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja in Zakona o enakih možnostih žensk in moških. Njihov namen je namreč preprečevanje diskriminacije, s tem pa zagotavljanje enakosti kot enega najpomembnejših postulatov človekovih pravic.

Iz izhodišč dokumentov pa izhaja tudi prepletanje javnih in zasebnih interesov. Dokumenti so namreč usmerjeni v dobrobit prebivalcev oziroma prebivalk države, saj jim zagotavljajo socialno varnost, pokojninsko varstvo, zaposlenost, načrtujejo ukrepe za izboljšanje zdravja, ipd. Hkrati pa so ti isti ukrepi tudi v javnem interesu, ki naj bi bil v tem, da je prebivalstvo zdravo, preskrbljeno, socialno varno, vključeno v družbo ipd. V določenih primerih pa zasebni interesi javnim nasprotujejo in takrat naj bi rešitve v dokumentih iskale ravnovesje med njimi. Na področju migracij se to kaže v postavljanju pogojev za ureditev statusa, ki tako vključujejo kot izključujejo, na področju varstva pred brezposelnostjo pa se išče ravnotežje med zagotavljanjem socialnega varstva v primeru brezposelnosti in varstvom javnih financ.

Dobre in slabe prakse

Kot izrazito dobro prakso je mogoče označiti *Strategijo za krepitev zdravja in akcijski načrt za zmanjševanje neenakosti v zdravju v pomurski regiji*, saj je eden redkih, ki dobro tematizira intersekcijo, različne položaje posameznih skupin prepoznava kot izvor problema, predlaga rešitve in kazalce za merjenje uspešnosti. Prepoznava ranljive skupine in dejavnike, ki vplivajo na njihovo depriviligiranost. Gre za dokument, ki ni sprejet na ravni zakona, temveč pomeni podlago za sprejemanje različnih nadaljnjih ukrepov na lokalni ravni (denimo financiranje projektov in programov). Na ravni zakona pa je kot dobro prakso mogoče opredeliti *Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju*, saj za dostop do pokojnine upošteva številne osebne okoliščine, s tem pa upošteva kompleksne neenakosti. Kot dobri praksi je mogoče opredeliti tudi *Program aktivne politike zaposlovanja* in *Program javnih del*.

Slabe prakse razen ene izjeme niso izstopale. Na splošno je namreč mogoče reči, da dokumentov, ki ne opredeljujejo intersekcije, samo zaradi tega ni mogoče oceniti za slabo prakso, saj intersekcij tudi ne onemogočajo oziroma ne izključujejo. Slabe prakse je bolj primerno iskati v dokumentih, ki intersekcije vsebujejo, a jih naslavljajo na neustrezen način. Kot en tak primer je mogoče izpostaviti upravičenost romskih študentov do štipendije, če se vpišejo na pedagoški študij (ukrep je določen v *Strategiji vzgoje in izobraževanja Romov*). Ukrep je nenavaden zato, ker Rome ciljno usmerja oziroma spodbuja samo v določeno vrsto univerzitetnega poklica, ne pa v katerikoli univerzitetni poklic. Smiselno bi bil, denimo, če bi bilo za ta poklic predvideno več štipendij za pedagoški študij, saj je namen štipendiranja očitno zagotoviti kader, ki bo pomagal pri vključevanju Romske otrok v izobraževanje, hkrati pa bi bile zagotovljene tudi štipendije za druge vrste študija in se romskih študentov od njih ne bi odvrčalo. Ukrep je dejansko v nasprotju s siceršnjimi potrebami po visokokvalificiranih delavcih v Sloveniji na področju naravoslovnih, tehničnih in drugih znanosti in otežuje Romom, da bi bili uspešni tudi v drugih poklicih (tudi bolj plačanih), za katera se zahteva univerzitetna izobrazba.

Postopek sprejemanja dokumentov

To raziskovalno vprašanje je edino, ki v procesu analize ni dalo ustreznih rezultatov. Za številne dokumente je namreč z bazičnim raziskovanjem nemogoče ugotoviti, kako so nastajali, če to ni izrecno navedeno v posameznem dokumentu (in večinoma ni). Mogoče je sklepati oziroma ugotavljati, na katerem ministrstvu je dokument nastal, in sicer glede na področje, ki ga dokument naslavlja, več od tega pa ne. Iz prakse namreč vemo, da pri nastajanju dokumentov lahko sodelujejo številni akterji, vladni in nevladni. Zato na to vprašanje ni bilo mogoče kompleksno in celostno odgovoriti.

Zaključek

Iz analize je mogoče zaključiti, da osnovnih dveh tez ni mogoče potrditi. Teza, da dokumenti intersekcij ne obravnavajo, očitno ne drži, saj pojme, ki vključujejo kompleksne neenakosti, vsebuje 37 % dokumentov, 26 % dokumentov pa intersekcije obravnava de facto, čeprav jih ne poimenuje s pojmi, ki označujejo kompleksne neenakosti. Tezo lahko zavrnamo tudi z ugotovitvijo, da velika večina dokumentov (59 %)

kategorizira družbene skupine z uporabo intersekcije, od tistih, ki intersekcij ne vsebujejo, več kot ena tretjina vseh dokumentov (35 %) družbene skupine kategorizira, a brez uporabe intersekcije, le 7 % dokumentov pa družbenih skupin ne kategorizira. med dokumenti, ki vsebujejo največ intersekcij, gre izpostaviti Program javnih del (21 intersekcij) in program Aktivne politike zaposlovanja (18 intersekcij). (Intersekcijo spola uporablja 54 % dokumentov).

Prav tako ni mogoče potrditi druge teze, ki smo si jo postavili kot izhodišče za analizo – da so intersekcije v dokumente vključene zgolj iz ekonomskih razlogov (aktivacija na trgu dela, zmanjševanje socialnih stroškov, individualizacija bremen družbene izključenosti) in ne z vidika nediskriminacije in enakosti oz. ne z vidika potreb družbenih skupin, ki se nahajajo na intersekcijah. namreč, številni dokumenti, ki vključujejo intersekcijo, jo vključujejo tudi z vidika zagotavljanja enakosti.